**Vuokko Kanerva**

Savon murteeni nousee puheessani esiin varsinkin, kun vietän aikaa isovanhempieni kanssa. Minusta ylipäätään tuntuu, että murteet ovat vahvempia iäkkäämmillä ihmisillä. Tampereen yliopiston vanhempi suomen kielen yliopistonlehtori Liisa Mustanoja, miksi vanhemmat ihmiset puhuvat vahvemmalla murteella?

**Liisa Mustanoja**

Tämä on tarkka havainto ja paikkansa pitäväkin havainto. Semmoinen, voisi sanoa, että ihan semmoinen sosiolingvistinen fakta suorastaan, asia, joka pätee ryhmätasolla. Yleisesti ottaen voidaan ajatella, että vanhemmat ihmiset puhuu murteellisemmin, yksilötasolla tietenkään välttämättä ei. Me ihmiset sitten kuitenkin yksilöinä usein toimitaan vähän eri tavalla kuin ryhmän perusteella voisi ajatella.

Tähän on monia selittäviä syitä. Yksi syy on se, että varmaan ne sinun isovanhempiesi ikäiset ihmiset on ehkä syntynyt kuitenkin siinä 1900-luvun puolivälissä tai jopa puoliväliä hiukan aikaisemmin, jolloin Suomi on ollut aika eri maa. Murteiden näkökulmasta on eletty vielä semmoista murteiden kulta-aikaa: ihmiset on asunut aika paljon maaseudulla ja meillä ei ole ollut vielä tän tyyppisiä joukkoviestimiä, kun on nykyään. Ihmiset ei ole matkustanut niin paljon, ei muuttanut niin paljon. Ne murteet on ollut eri tavalla erillään siellä omilla puhuja-alueillaan, ja ihmiset ei ole saanut niin paljon vaikutteita. Eli tämän päivän ikäihmisten kieli tietysti on syntynyt siellä erilaisessa Suomessa.

Sitten on muitakin selittäviä tekijöitä, kuten se, että tutkimusten perusteella tiedetään, että usein kun ihminen jättää työelämän taakseen, jää eläkkeelle, niin kieli voi vapautua, murteellistua. Ja sitten yhtenä selittävänä tekijänä on vielä semmoinen yleisemminkin, kun ihminen vanhenee, ikääntyy, niin usein ne omat juuret alkaa kiinnostaa enemmän kuin mitä nuoria ihmisiä kiinnostaa. Niin silloin ehkä ihminen kurottaa kohti sitä omaa lapsuutta, ja muisteleekin mielellään ja ehkä ottaa jotain sieltä omasta lapsuudesta käyttöön.

Tämä ei tietenkään kyllä tarkoita, että Suomen murteet sitten katoaisi sen myötä, kun näitä vanhoja ihmisiä ei enää meillä ole. Tämä voi myös olla semmoinen sukupolvijuttu, että yhtä lailla sitten kun sinä olet vanhempi tai minä sen ikäinen, niin voi olla, että mekin sitten kurkotetaan sinne lapsuuden murreilmapiiriä kohti.

**Vuokko Kanerva**

No, ainakin sanat ja sanonnat leviävät valtavan nopeasti sosiaalisessa mediassa ja vakiintuu etenkin juurikin nuorison puheeseen. Somessa myös kuulee enemmän puhetta oman murrealueen ulkopuolelta, joten mitä vaikutuksia tällä sosiaalisella medialla on suomalaisten murteisiin ja puhetapoihin?

**Liisa Mustanoja**

Tää on kiinnostava ilmiö, kun helposti me ajatellaan, me vanhemmat ihmiset ajatellaan, että nuoriso on aina pilalla. Nuoriso aina toimii jotenkin, ja nyt kuulet varmaan sarkasmin äänessäni, nuoriso toimii aina jotenkin hiukan sillä tavalla, että kohta on nuoriso pilalla ja kohta on kielikin pilalla, mutta näin se ei tietenkään ole. Että nuoret ihmiset on mukautuvaisia, sosiaalisia, hakee sitä omaa paikkansa tässä maailmassa. Ja mielellään erottautuu sitten vanhemmista ikäpolvista erityisesti, ja tietysti ehkä niistä nuoremmistakin siitä lapsuuden ajasta, ja silloin on hyvin tyypillistä, että myös nuorison kieleen nopealla vauhdilla tulee aina omia suosikki-ilmauksia, suorastaan muoti-ilmauksia. Ja nyt tietysti tämä nykyaika ja sosiaalinen media on omiaan sitä nopealla tahdilla myös levittämään, että voi olla, että tahti on jo hiukan nopeampi kuin ennen, mutta ilmiö on siis hyvin tuttu. Ja se myös menee usein niin, että se miten nuoret puhuu nyt, ei kerro oikeastaan siitä, että miten nämä samat nuoret sitten vaikka kahdenkymmenen vuoden päästä keski-ikäisinä puhuu. Eikä se kauheasti kerro siitäkään, että miten tulevaisuuden nuoret puhuu. Että kullakin ikäryhmällä ja sukupolvella on omat juttunsa.

**Vuokko Kanerva**

Kyllä. Eli muutokset vaihtelee ajan myötä, mutta myöskin murrealueelta toiselle muuttaessa, niin mitkä tekijät vaikuttaa siihen, että muuttuuko yksilön murre?

**Liisa Mustanoja**

Tämä on tosi kiinnostava kysymys ja mietin sitä, mitä sanoit tuossa heti alussa myös siitä isovanhempien kanssa juttelusta ja murteen pintaan tulemisesta sillä hetkellä. Että murrehan ei lopulta ole tämmöinen kyllä tai ei kysymys, että ihminen puhuu murretta tai ihminen ei puhu. Vaan se on pikemminkin enemmän–vähemmän -asia, että sitä, mitä me murteeksi kutsutaan tai puhekielen piirteeksi sanatasolla ja lauserakennetasolla, mutta ennen muuta vielä sanoja pienemmissä yksiköissä eli tämmöisellä äänne- ja muototasolla, niin sitä voi olla enemmän tai vähemmän. Ja eri tilanteissa samakin ihminen käyttää murrettaan eri tavalla.

Mutta kyllä meillä myös on semmoinen jonkinlainen maantieteellinen murteiden pysyvyys, että useinhan paikasta toiseen muuttanut ihminen omaksuu jotakin sieltä uudesta paikasta, vaikka toki sielläkin sitten on vaan kanssaihmisiä, jotka puhuu jollakin tietyllä tavalla. Mutta jos me tästä nyt muutettaisiin Etelä-Pohjanmaalle, niin on aika todennäköistä, että sinne sitten ajan myötä puheeseen tulisi jotain eteläpohjalaisuutta, mutta ihmiset on tässä tosi erilaisia. Jotkut omaksuu herkemmin ja jotkut sitten ei.

**Vuokko Kanerva**

Kyllä. Tampereen yliopiston suomen kielen vanhempi yliopistonlehtori Liisa Mustanoja, sanoit aiemmin, että työelämä yleiskielistä usein. Joten miten murteisiin sitten ylipäätään suhtaudutaan Suomessa ja onko se suhtautuminen muuttunut tässä vuosikymmenten saatossa?

**Liisa Mustanoja**

Suomessa murteisiin suhtaudutaan maailman mittakaavassa todella positiivisesti. Meillä murteilla on ainakin nykypäivänä semmoinen kiva leima ja pikemminkin, jos mä kuuntelen vaikka suomen kielen opiskelijoita, niin harva murehtii vahvaa murrettaan, mutta pikemminkin joku voi ajatella, että "voi hitsi, kun mulla ei ole", että on vaikka muuttanut lapsuudessa niin monta kertaa, että ei ole semmoista omaa murretta. Että suhtautuminen on Suomessa hyvin positiivinen ja murteella ei ole sitä sellaista vahvaa maalaisuuden leimaa, saati jotenkin alemman sosiaaliluokan leimaa, mikä sitten jossain muissa maissa saattaa olla. Meillä ihan yhtä lailla korkean tason poliitikko tai nuorison suosikkiartisti voi käyttää murretta.

Ajassa tää ilmiö on tietysti muuttunut jonkin verran, että on meilläkin, jos me mennään tuonne vaikka nyt niinkin lähelle kun 80- tai 70-luvulle, niin ei ehkä se suhtautuminen ole ollut niin ehkä murretta tukevaa tai murteellisuutta tukevaa. Tai sitten jos mennään vielä kauemmas, niin on tietysti, tässä on aina rinnakkain nää ilmiöt, että asetetaanko se murre semmoiseksi rikkaudeksi vai asetetaanko se esimerkiksi kirjakielen uhaksi, jolloin katse voi olla siihen kirjakielen vaalimisen suuntaan. Tai ajatellaanko sitten, että onko murre jotakin, jossa ei ole vaikka englannin kielen vaikutusta nykypäivänä, kun jotkut taas sitten sitä murehtii sitä vieraiden kielten vaikutusta. Se todella vaihtelee ja se on aaltoliikettä, mutta tosta 90-luvun alkupuolelta viimeistään niin Suomeen on suorastaan tullut murrebuumi, joka on nostanut murteita suuren yleisön tietoisuuteen ja saanut monet meistä ylpeäksi omasta murteesta.

**Jingle**

Radio Moreeni. Tiedettä tajuttavasti.